

Rapport för systematiskt kvalitetsarbete 2024

Kommittén för utbildning på forskarnivå

Analys av kvalitet och kvalitetsarbetet under 2023 samt
redovisning av kvalitetsplan 2024

Dnr: 1-363/2024

Fastställd KFU 2024-05-14 och ordförandebeslut 2024:7

Rapport från kommittén för utbildning på forskarnivå

Sammanfattning

- Kommittén för utbildning på forskarnivå (KFU) anser att KI:s forskarutbildning över lag håller en hög kvalitet.
- Även om det på lång sikt syns en positiv trend är det ändå en av sex doktoranderna bland de som disputerade 2023 som inte vill rekommendera sin huvudhandledare.
- Förekomsten av trakasserier och diskriminering mot doktorander är bland de som disputerade 2023 lägre än de flesta tidigare år.
- De kliniska doktoranderna rapporterar att det kliniska arbetet påverkar forskarutbildningen negativt. De lyfter att allokerad forskningstid inom anställningen är det viktigaste.
- Många doktorander har fortfarande inte en fastställd individuell studieplan efter de stipulerade tre månaderna.
- KFU har identifierat följande **förbättringsområden inom kommitténs ansvarsområde**:
 1. Tid för forskarutbildning för doktorand med anställning utanför KI
 2. Individuella studieplaner (ISP)
 - 3.Handledarskap
 4. Doktoranderna terminsvisa aktivitetsrapporter
- KFU har identifierat att inom följande **förbättringsområden** finns aspekter som ligger **utanför kommitténs ansvarsområde**:
 1. Förutsättningar för forskarutbildning inom klinisk anställning
 2. Rekrytering av doktorander
 3. Förekomst av utsatthet och trakasserier
 4. Digitala lösningar för ansökningar och beslut
 5. Incitament att undervisa

Mål och definitioner för kvalitet och kvalitetsarbete inom forskarutbildning

Målet för forskarutbildningen är att doktoranderna når examensmålen.

Hög kvalitet inom forskarutbildningen innebär att det finns strukturer, resurser och personer som på ett ändamålsenligt och effektivt sätt ger förutsättningar för samtliga doktorander att nå examensmålen inom utsatt tid.

Det systematiska kvalitetsarbetet innebär att dessa strukturer och resurser följs upp – och om de inte är ändamålsenliga och effektiva: att de förbättras.

Underlag

Följande underlag har KFU utgått ifrån i sin analys och återrapportering:

- Doktorandernas examensenkät, Exit Poll 2023 (dnr 1-415/2024)
 - Inklusive extra frågor 2023 som riktats mot doktorander med klinisk anställning
- Verksamhetsdialog
 - Sammanställning av de årliga samtalen mellan vicerektor och institutionsledningarna
 - Sammanställning från peer-learning-dialog mellan central studierektor och ansvariga för forskarutbildningsprogram
- Uppföljning kursverksamhet
 - Årlig rapport, sammanställning kursvärderingar 2023 (dnr 1-309/2024)
 - Återrapportering Kurs- och programkommittén
 - Återrapportering från forskarutbildningsprogram och forskarskolor
- Statistik
 - Statistik doktorandpopulation: antal per institution, antagningar, examina och studietid
 - Statistik över tid till fastställande av den individuella studieplanen
- Återrapportering: Hållbar utveckling inom forskarutbildning 2023

Årets rapport fokuserar på följande aspekter för hög kvalitet inom forskarutbildning:

- 1.Handledning, 2. Kurser, 3. Måluppfyllnad, 4. Rekrytering doktorander, 5. Arbetsmiljö, 6. Forskarutbildning inom klinisk kontext. 7. Individuell studieplan och uppföljning av progress, 8. Hållbar utveckling

Analys av kvaliteten

Sammantagen bedömning av forskarutbildningens kvalitet

KFU anser att KI:s forskarutbildning över lag håller hög kvalitet, vilket styrks av resultat av självrapporterad nöjdhet i Exit Poll: 68 % av de som disputerade 2023 är nöjda med sin forskarutbildning, och ytterligare 25 % är delvis nöjda. I sammanfattningen av de årliga samtalen med institutionsledningarna framgår det att engagemanget bland de ansvariga är mycket tillfredsställande och att det inte finns någon institution där det behövs en större insats.

1.Handledning

Strukturer att ge förutsättningar för hög kvalitet:

Bland annat grönt ljus-bedömning av handledare, handledarutbildning och doktorandernas årliga uppföljning.

Analys:

Doktorandernas skattning av sina handledare i Exit Poll är det främsta måttet på kvalitet i handledarskapet. 63 % håller med om påståendet att de skulle rekommendera sin huvudhandledare (ytterligare 21 % håller med till viss del). Det kan noteras att det är något färre som kan rekommendera sin handledare än som kan rekommendera KI.

Resultaten har legat på ungefär samma nivå de senaste åren men i ett längre perspektiv finns en tydlig positiv trend (under perioden 2008–2012 var det i genomsnitt 48 % som rekommenderade sin huvudhandledare).

Så väl från Exit Poll som från dialogen med kårens doktorandsektion och institutionernas studierektorer framgår att det finns enstaka fall där handledningen havererat på grund av olämpliga handledare. Grönt ljus-bedömning av handledare infördes 2017–2018 vilket innebär att det var infört då många av de som svarade på Exit Poll i år påbörjade sin forskarutbildning. Fallen av trakasserier och diskriminering har generellt minskat en aning (se Arbetsmiljö), och särskilt glädjande är fallen då det är handledaren som betett sig illa har minskat mest.

Det finns fortfarande anledning att arbeta med frågan och kvaliteten i handledningen är därmed fortsatt ett **förbättringsområde**.

Det finns även anledning att titta på incitamenten för att bli handledare, men det lyfts som ett **förbättringsområde utanför KFU:s ansvarsområde**.

2. Kurser

Strukturer att ge förutsättningar för hög kvalitet:

Bland annat kvalitetssäkrade kursplaner, medelstilldelning kopplat till kursvärderingar/kursanalyser, peer-learning-möten med programansvariga, kurs i kursdesign.

Analys:

Den sammantagna bedömningen av KI:s forskarutbildningskurser är att de håller en hög kvalitet.

Den största utmaningen inom kursverksamheten är att rekrytera och behålla kompetenta och motiverade lärare, speciellt inom vissa kompetensområden. Incitamenten att undervisa identifieras som ett **förbättringsområde utanför KFU:s ansvarsområde**.

3. Måluppfyllnad

Strukturer att ge förutsättningar för hög kvalitet:

Bland annat individuella studieplaner, årlig uppföljning, halvtidskontroll och halvtidsrapport.

Analys:

KFU har genomfört ett antal åtgärder i syfte att säkerställa att doktorander når examensmålen och för att höja medvetenheten om målen och dess innebörd.

I Exit Poll får doktoranderna frågan för varje examensmål i vilken grad de har uppfyllt målet. Det brukar alltid finnas några som svarar att ett eller flera mål endast uppnåtts till en liten grad. Därför har en följdfråga lagts till för att få svar på varför. Svaren visar att det delvis handlar om svårigheter att förstå vad målen innebär.

I Exit Poll 2023 kan en trend synas att färre kryssar i att något mål uppfyllts i låg grad. Bedömningen är därmed att detta inte längre är ett förbättringsområde. Dock kommer detta fortsatt bevakas och uppföljning göras kring den nya rutinen med redogörelser i samband med disputation (se genomfört förbättringsarbete nedan).

4. Rekrytering doktorander

Strukturer att ge förutsättningar för hög kvalitet:

Bland annat stöd och verktyg för rekryterande handledare

Analys:

Doktorandpopulationens storlek och sammansättning är inte i sig ett mått på kvalitet men är nyckeltal som följs årligen för att kunna analysera bakgrund till eventuella förändringar. 2023 var det ovanligt många

doktorander som påbörjade en forskarutbildning, men det går ännu inte att uttala sig om huruvida detta är en trend eller tillfällighet.

Även om det finns bra stöd och rutiner vid många institutioner då doktorander rekryteras saknas en bra guide och samordnat HR-stöd, vilket lyfts som ett **förbättringsområde utanför KFU:s ansvarsområde**.

5. Arbetsmiljö

Strukturer att ge förutsättningar för hög kvalitet:

Bland annat stöd till doktorander i form av doktorandombud och studierektorer samt KI:s process för uppföljning av arbetsmiljöarbete på institutionerna.

Analys:

Exit Poll visar att andelen doktorander som någon gång har upplevt ojämlik behandling, diskriminering, kränkande särbehandling och/eller trakasserier har hållit sig på ungefär samma nivå över åren. Bland de som disputerade 2023 är det dock färre som svarar ja på dessa frågor än tidigare vilket vi hoppas innebär en positiv trend.

I Exit Poll framgår att doktoranderna är mycket nöjda med det stöd de får från institutionen. 97 % höll helt eller delvis med (77 respektive 20 %) om att de fått adekvat stöd från sin studierektor.

Förekomst av trakasserier och diskriminering ska självklart anses vara ett problem även om siffrorna möjligtvis ser ut att bli bättre. Det framkommer i KI:s medarbetarundersökningar att detta inte är ett specifikt doktorandproblem utan arbetsmiljön behöver lyftas till ledningen som ett **förbättringsområde utanför KFU:s ansvarsområde**.

6. Forskarutbildning inom klinisk kontext

Strukturer att ge förutsättningar för hög kvalitet:

Bland annat granskning av förutsättningar inför inrättande av doktorandplats samt samverkansorganisationen KI-Region Stockholm.

Analys:

Alla doktorander som genomför sin forskarutbildning inom ramen för en anställning hos Region Stockholm får inte ut den tid som krävs för att genomföra en forskarutbildning som motsvarar 4 år på heltid. Detta styrks bl.a. av enkätundersökningar som genomförts på initiativ av olika institutioner, av VR:s rapport om klinisk forskning och även av Karolinska universitetssjukhus medarbetarundersökning.

En av flera åtgärder 2023 som KFU genomfört var att kartlägga problem och möjliga lösningar genom att lägga till frågor riktade mot kliniska doktorander

i Exit Poll. Frågorna utformades så att jämförelse kan göras med motsvarande enkät 2017.

Ca 45 % av de kliniska doktoranderna svarade, i linje med de andra enkätundersökningarna, att det kliniska arbetet påverkat forskarutbildningen negativt. Detta är en ökning från 2017 då 30 % svarade att det fanns en negativ påverkan.

På den positiva sidan kan noteras att det fortfarande är en majoritet som anser både att forskarutbildningen varit positiv för det kliniska arbetet (drygt 60 %), och att det kliniska arbetet varit positivt för forskarutbildningen (knappt 60 %).

Jämfört med 2017 har ännu fler svarat att allokerad forskningstid inom sin kliniska anställning "makes all the difference" (55 % mot tidigare 42 %). Andra viktiga aspekter för att underlätta kombinationen kliniskt arbete med forskarutbildning är enligt de kliniska doktoranderna att vara del av ett nätverk med andra forskare, att delta i forskarskola och att ha en genomarbetad individuell studieplan.

Därmed anser KFU att forskarutbildning inom klinisk kontext fortsatt är ett **förbättringsområde, både inom och utanför KFU:s ansvarsområde**

För att följa hur mycket tid som ägnas åt forskarutbildning och för följa de enskilda doktorandernas progress används måttet "nettostudietid" vilket baseras på doktorandernas terminsvisa aktivitetsrapportering. Det är särskilt viktigt att kunna följa aktiviteten hos deltidsdoktorander. Från en enkätundersökning på institutionen CNS framgår dock att korrelationen mellan rapporterad tid och verklig tid är svag hos denna grupp.

Därmed anser KFU att kvaliteten i aktivitetsrapporteringen är ett **förbättringsområde**.

7. Individuell studieplan (ISP) och uppföljning av progress

Strukturer att ge förutsättningar för hög kvalitet:

Bland annat digitalt ISP-system, årliga uppföljningar med checklista för uppföljningssamtal och halvtidskontroller.

Analys:

Under året togs statistik fram ur ISP-systemet. Detta visar att 23 % saknar en fastställd ISP 4 månader efter startdatum, vilket är oacceptabelt med tanke på att alla doktorander enligt högskoleförordningen måste ha en individuell studieplan och att KI:s regler säger att den ska fastställas senast 3 månader efter studiestart. I samtliga fall hade en ISP initierats men sedan fastnat någonstans i godkännandeflödet. Det var en jämn fördelning mellan rollerna doktorand, handledare respektive studierektor/administratör gällande var i flödet den fastnat.

En annan aspekt som återkommer i uppföljningen av verksamheten är att det finns en frustration över hur supporten för ISP-systemet fungerar.

Därmed har ISP identifierats även under 2024 som ett **förbättringsområde**.

8. Hållbar utveckling

Analys:

I syfte att skapa ett mått för hållbar utveckling inom forskarutbildningen finns från och med 2021 följande fråga i Exit Poll: *"In your opinion, were issues related to sustainable development discussed during your doctoral studies?"*

Även om resultatet visar på utvecklingspotential går det kanske ändå att utläsa en positiv trend: 2023 svarade 48 % att frågorna diskuteras till hög eller ganska hög grad, 2022 var motsvarande siffra 46 % och 2021 40 %.

Under 2023 genomfördes ett uppskattat seminarium för ansvariga för forskarutbildningsprogram och forskarskolor med syfte att inspirera till att perspektiv kring hållbar utveckling i högre grad kommer in i kurser för doktorander.

Återkoppling och förbättring

Genomfört förbättrings- och utvecklingsarbete 2023

Nedan följer en lista på genomförda aktiviteter inom de förbättringsområden KFU identifierade 2023:

Förbättringsområde 1: Bristande tid för doktorander och handledare inom klinisk kontext

- Ett arbete har pågått att ta fram ett Memorandum of Understanding (MoU) för KI och Region Stockholm. Syftet är att tydliggöra vilka krav som ställs på doktorander och hur ansvaret fördelas mellan KI och Region Stockholm. Arbetet har inte kommit i mål men diskussioner fortsätter och det diskuteras även alternativa sätt att uppnå syftet.
- Situationen för kliniska doktorander har följts upp inom ramen för Exit Poll 2023 (se även under analys ovan).
- I samarbete med Region Stockholm har KFU genomfört en utökning av antal platser i forskarskolor för kliniker.

Förbättringsområde 2: Compliance rörande digitala individuella studieplaner (ISP) och årlig uppföljning

- Statistik har tagits fram rörande tid från startdatum till att fastställa en ISP (se även under analys ovan). Resultatet har diskuterats med studierektorer och tagits upp i verksamhetsdialogen med bl.a. prefekterna.
- Diskussioner har även förts med institutionsledningar och studierektorer om vikten av att alla doktorander har en fastställd ISP och en uppmaning att dålig compliance från handledare ska kunna leda till nekat grönt ljus
- Med bakgrund av att det i Exit Poll 2022 var en grupp doktorander som angett att de inte har haft årliga uppföljningar kontaktades berörda institutioner.

Förbättringsområde 3: Användandet av befintliga verktyg för kvalitetssäkring

- En informationsinsats med tillhörande diskussioner har förts rörande när institutionerna kan/bör dra in resurserna för en doktorand.

Förbättringsområde 4: Upplevd måluppfyllnad

- En ny rutin har tagits fram – instruktioner, mallar, information etc – för att doktoranderna i samband med disputation skriver en redogörelse över sin utveckling till forskare, sitt lärande och måluppfyllnad. Detta infördes från och med 2024-03-15.

Identifierade förbättringsområden 2024

Förbättringsområde 1: Tid för forskarutbildning för doktorander med anställning vid Region Stockholm		
Mål: Alla doktorander får 4 års forskarutbildning oavsett arbetsgivare		
Aktiviteter:		Ansvarig:
1	Inom samverkansorganisationen föra en dialog för att se om det är möjligt att ta fram ett gemensamt ställningstagande rörande kliniska doktorander (t.ex. ett MoU)	KFU / vice ordförande
2	Utveckla underlaget för bedömning av förutsättningar för kliniska doktorander, för ett mer komplett underlag för KI:s beslut om antagning och för att tydliggöra vad arbetsgivarens beslut att ställa sig bakom innebär.	KFU
3	Se över hur den kliniska verksamhetschefen kan få en roll såväl vid inrättande av doktorandplats som vid årliga uppföljningar	KFU
4	Vara behjälplig för Regionen om de behöver mer information om vad en forskarutbildning är och vad det kräver	KFU
5	Påbörja arbetet med ett nytt finansieringsprogram att ersätta Forskar-AT	KFU/ Arbetsgrupp
6	Fortsatt arbeta inom samverkansorganisationen för fler platser i forskarskolor	KFU, vice ordförande
7	Utveckla nätverk mellan de kliniska forskarskolorna, och identifiera eventuella synergieffekter, t.ex. gemensam antagning	Ansvariga för respektive forskarskola

Förbättringsområde 2: Individuella studieplaner (ISP)		
Mål: Alla doktorander har en fastställd ISP vilken följs upp årligen på ett utvecklande och givande sätt		
Aktiviteter:		Ansvarig:
1	Tydliggöra att dålig compliance från handledare kan vara ett kriterium för att nekas grönt ljus	Vicerektor
2	Utreda regeländring att ISP kan fastställas även före ISP-seminarium	KFU
3	Förtydliga för doktorander och handledare varför det är viktigt att det finns en fastställd ISP (nyhetsbrev, webbkurs etc)	Fakultetskansliet
4	Följa upp statistik om tid från antagning till fastställande av ISP	Fakultetskansliet
5	Dialog med förvaltningen för ISP-systemet angående support och utveckling av systemet	Vicerektor

Förbättringsområde 3:Handledarskap		
Mål: Minst lika många anger i Exit Poll att de rekommenderar sin handledare som rekommenderar KI.		
Aktiviteter:		
1	Förtydliga bihandledarens roll inom det pedagogiska uppdraget, och utreda om krav ska införas på att minst en bihandledare ska finnas på KI	KFU

Förbättringsområde 4: Doktoranderna terminsvisa aktivitetsrapporter		
Mål: Det som rapporteras ska stämma med verkligheten så att statistiken blir mer tillförlitlig.		
Aktiviteter:		
1	Utreda hur man ökar tillförlitligheten i rapporteringen överrapportera	KFU
2	Föra en dialog med berörda institutioner angående de deltidsdoktorander som rapporterar 100 % aktivitet	Vicerektor/central studierektor

Förbättringsområden utanför KFU:s ansvarsområde:

1. Förutsättningar för forskarutbildning inom klinisk anställning

KFU arbetar med frågan men tid för forskning inom en klinisk anställning är en fråga som rör samtliga forskare, inte bara doktorander.

Förslag på aktivitet:

–Att inom samverkansorganisationen ge frågan hög prioritet och arbeta för förståelse och ägandeskap hos Region Stockholm så att de driver frågan inom sin organisation.

Ansvarig: KI:s representanter i samverkansorganisationen

2. Rekrytering av doktorander

En förutsättning för en framgångsrik forskarutbildning är att de mest lämpade doktoranderna rekryteras.

Förslag på aktiviteter:

–Att ta fram en guide med syfte att ge stöd vid och verktyg för rekrytering av doktorander.

Ansvarig: Universitetsdirektören / GVS

–Lyfta till regeringen att skrivningarna i högskoleförordningen behöver ses över så att inte samtliga sökanden till doktorandplatser (ca 13 000 per år) måste behörighetsgranskas innan urvalsprocessen får påbörjas. Att begränsa granskningen t.ex. till de 10 mest intressanta kandidaterna skulle inte påverka kvaliteten negativt och innebär en stor besparing av resurser.

Ansvarig: Rektor

3. Förekomst av utsatthet och trakasserier

KFU arbetar inom sitt mandat med frågan men detta är en större fråga som handlar om attityder och strukturer generellt vid lärosätet och som i lika stor utsträckning drabbar andra grupper.

Ansvarig: KI:s ledning

4. Digitala lösningar för ansökningar och beslut

I dialogen med institutionerna återkommer det ofta att det efterfrågas mer smidiga lösningar för underskrifter och beslut för olika processer inom forskarutbildningen, t.ex. ansökan om inrättande av doktorandplats och ansökan om disputation.

Förslag på aktivitet: Avsätta resurser så att experter på digitala system tillsammans med handläggare inom forskarutbildning kan utveckla smartare lösningar.

Ansvarig: Universitetsdirektören / GVS

5. Incitament att undervisa

Det är svårt att rekrytera och behålla lärarkompetens inom vissa kompetensområden. Incitamentsstrukturen vid KI gör att få vill, eller har tid, att undervisa eller att vidareutveckla sin pedagogiska kompetens efter godkänd docenturansökan.

Ansvarig: KI:s ledning